

3. Белых В.С. Договорное право Англии: сравнительно-правовое исследование. Москва: Проспект, 2017. 206 с.

4. Дубинчин А.А. Английское контрактное право: статуты, прецеденты, комментарии. Часть 1. Заключение договора. Екатеринбург: Уральский рабочий, 2014. 236 с.

5. Лысенко О.Л. Гражданское право в Германии в XX в.: реформа обязательственного права. *Проблемы истории государства и права: Сб. науч. тр. в честь юбилея проф. Н.А. Крашенинниковой.* / отв. ред. В.А. Томсинов. М., 2009. С. 224–240.

Маньковський Володимир Валерійович,

аспірант 3-го року навчання

Національний університет «Одеська юридична академія»

АНАТОМІЧНИЙ МАТЕРІАЛ ЛЮДИНИ ЯК ОБ'ЄКТ ЦИВІЛЬНИХ (СПАДКОВИХ) ПРАВОВІДНОСИН

Сучасне суспільство розвивається швидкими темпами, тому на сьогоднішній день слід говорити і про прогресивне збільшення його потреб, задоволення яких в багатьох випадках забезпечується цивільними правовідносинами. Проблема становлення цих взаємин полягає в невизначеній позиції українського законодавця щодо їх можливих об'єктів. Наявність медичних і біологічних розробок, розвиток генної інженерії, запровадження трансплантології, застосування репродуктивних технологій, дослідження та використання стовбурових клітин зумовили необхідність однозначного встановлення правового статусу та перегляду існуючого цивільно-правового режиму анатомічного матеріалу.

Згідно п. 2 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині» анатомічні матеріали – органи, тканини, анатомічні утворення, клітини людини або тварини.

Анатомічні матеріали самі по собі, вже будучи відділені від людини, мають самостійну матеріальну цінність, яка супроводжується корисністю (здатністю задовольняти потреби) та доступністю володіння. Таким чином, анатомічні матеріали людини, виступаючи елементами матеріальної бази немайнового блага здоров'я і врешті-решт блага життя, своєю чергою самі є матеріальним явищем, а тому їх на законних підставах можна назвати об'єктами цивільних правовідносин [1, с. 144].

Анатомічні матеріали слід кваліфікувати як річ, оскільки вони є індивідуально визначеними та характеризуються відносною самостійністю існування. Тому для визначення правового статусу анатомічного матеріалу слід опиратися на концепцію права власності, ігноруючи при цьому етичні та релігійні переконання.

Відповідно до ч. 1 ст. 316 Цивільного кодексу України правом власності є право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб.

Підтвердженням розповсюдження на анатомічні матеріали режиму права власності можна вважати і норму, передбачену ч. 1 ст. 317 Цивільного кодексу України, яка встановлює зміст права власності, тобто правомочності власника – володіння, користування та розпорядження. При цьому дані правомочності мають певну специфіку.

Так, анатомічні матеріали слід вважати річчю лише після відокремлення їх від тіла людини. При цьому такі матеріали для збереження їх властивостей мають знаходитися в спеціально відведених місцях – кріобанках, біорепозітаріях та ін. Тобто власник позбавлений фактичного володіння своєю власністю, але право власності за ним зберігається, оскільки така ситуація розглядається в рамках відносин, що обумовлюють зберігання.

Користування річчю полягає у вилученні її корисних властивостей. Особливість правомочності користування анатомічним матеріалом проявляється, як правило, в її опосередкованому характері. Тобто власник отримує користь від об'єкта права власності через дії інших осіб. Наприклад, правомочність користування власника буде реалізовуватися шляхом застосування спеціалістом щодо нього репродуктивних технологій з використанням власного анатомічного матеріалу.

Власник речі має право самостійно вирішувати її подальшу долю, тобто здійснювати правомочність розпорядження. Розпорядження анатомічними матеріалами за загальним правилом не відрізняється від розпорядження звичайним майном, однак неординарна правова природа анатомічних матеріалів людини певним чином окреслює можливі сфери такого розпорядження. Так, тільки для анатомічних матеріалів застосовується такий спосіб відчуження як донорство.

Поширення на анатомічний матеріал цивільно-правового режиму власності має принципове значення для можливості спадкування цього об'єкту цивільних правовідносин, адже за такої умови анатомічний матеріал можна буде зараховувати до спадкової маси. При чому таке зарахування має відбуватися лише в тому випадку, коли виокремлення анатомічного матеріалу як речі, тобто відділення від тіла людини, відбулося до її смерті, оскільки в Україні діє «принцип незгоди на посмертне донорство».

Нажаль, міжнародна спільнота також однозначно ще не визнала правового статусу анатомічного матеріалу, хоча перший прецедент щодо визначення долі анатомічного матеріалу стався ще в 1984 році у Франції (справа «Parlaix проти банку CECOS»). Згідно матеріалів цієї справи чоловік здав на зберігання у кріобанк свій генетичний матеріал. Після його смерті дружина звернулася до кріобанку з вимогою передати їй гамети покійного для проведення штучної інсемінації. Отримавши відмову, за захистом своїх прав жінка звернулася до суду. Суд визначив генетичний матеріал померлого чоловіка як «сім'я життя», умову реалізації права людини на продовження роду, та присудив передати його вдові [2, с. 48–49].

Передача у спадщину анатомічного матеріалу забезпечить не лише дотримання особистого немайнового права, а й майнового. Так, стовбурові клітини, які були заморожені за життя спадкодавця, мають істотну грошову вартість, так як використовуються в цілях дослідження та лікування.

Таким чином, визнання за анатомічним матеріалом правового статусу речі та поширення на нього режиму права власності дозволить уникнути низки проблем щодо реалізації прав та законних інтересів особи у цивільних правовідносинах.

Список використаних джерел:

1. Губський О. В. Характеристика об'єктів цивільних правовідносин донорства органів та інших анатомічних матеріалів та репродуктивних клітин. *Наше право*. 2014. № 10. С. 144.
2. Венедіктова І. Реалізація і захист інтересів осіб у репродуктивних правовідносинах. *Юридична Україна*. 2012. № 11. С. 48–49.